

## Čís. 2707.

**Sudiště věci zatížené (§ 91 j. n.).**

Věcná příslušnost pro žalobu o výmaz zástavního práva (hypotekární žalobu) řídí se ustanovením Šu 57 j. n. Dána-li věcná příslušnost pro tuto žalobu, jest dána i pro žalobu o neexistenci pohledávky (zaplacení její), byť, hledíc k výši pohledávky, nebyl soud jinak pro tuto žalobu věcně příslušným. Žalobcovo ocenění zástavy jest v řízení na okresním soudě nezměnitelným a závazným základem pro posouzení věcné příslušnosti.

(Rozh. ze dne 12. června 1923, R I 470/23.)

Žalobu na uznání »že hypotekární pohledávky žalovaného 5.000 K a 6.000 K nepozůstávají po právu a že žalovaný jest povinen, svoliti ve výmaz zástavního práva a vydati žalobkyni výmaznou kvitanci,« zadala žalobkyně na okresním soudě v Č., v jehož obvodu byla zavazena nemovitost. K námitce věcné nepřislušnosti soud prvního stádu žalobu odmítl. Důvody: Žalobce uplatňuje žalobou — nikoli bezvadně formulovanou — jednak zrušení (výmaz) zástavního práva následkem zaplacení hypotekárních pohledávek (slova: žalovaný jest povinen svoliti ve výmaz atd.), jednak domáhá se určení, že hypotekární pohledávky, byvše zaplacené, po právu již nepozůstávají. (Slova: hypotekární pohledávky nepozůstávají po právu.) Pokud týče se druhé části žaloby, odpovídala by zákonu spíše formulace, že zástavní právo zaniklo a žalovaný jest povinen svoliti k jeho výmazu, neboť to jest vlastním předmětem žaloby, než vada tato jest povahy pouze formální, neboť žalobkyně, byť i nečinila tak přesně, přece aspoň nepřímou, domáhajíc se svolení žalovaného k výmazu, tvrdí zrušení zástavního práva. Zcela nepřipadné, ježto zbytečné, jest však žádání za vydání výmazné kvitance, neboť k výmazu knihovních zápisů nevyžaduje se udání právního důvodu, nýbrž stačí prosté svolení oprávněného (26, 32 b kn. zák.), jež pokládá se za udělené, jakmile rozsudek, k němu o.suzující, nabytí moci práva (§ 367 ex. ř.). Ide tedy o hromadění žaloby z práva věcného (zástavního) a obligačního a naskytá se otázka, zda hromadění těchto dvou žalob jest přípustné a který soud jest k jich projednání příslušným. Prvou otázku dlužno zodpovědět kladně, neboť zákon v § 91 j. n. ustanovuje zcela jasně, že na sudišti Šu 81 j. n. lze se žalobou o zrušení (výmaz) zástavního práva spojit i žalobu o určení, že tu není pohledávky, zástavním právem zjištěné, když obě žaloby směřují proti témuž žalovanému. Ježto tato podmínka jest tu splněna, jest přípustnost hromadění zcela zřejmá. Pochybnější jest však otázka věcné příslušnosti soudu. Nepřesná dikce zákona zavdala v této příčině podnět k četným rozporům (srv. literaturu uvedenou při § 91 Neumann, Kom. k civ. ř. s. 1914/254, a z judikatury zejména roz. nejv. soudu ze dne 4. května 1898 čís. 6413 a 16. května 1899 čís. 7399), jež časem hlavně vlivem judikatury, jež většinou přiklonila se k judikátu čís. 149 (plenisimární rozhodnutí ze dne 23. října 1900 čís. 294 pres. úř. sb. 260, Gl. U. n. ř. 1156 Pr. 1901/124) sice poněkud ochably, avšak přes to ani dnes na své aktualitě ničeho neztratily, čehož důkazem jsou stále a stále se opě-

tující rozhodnutí opačná (srv. zejména roz. ze dne 30. října 1900 úř. sb. 317 a z pozdějších roz. soudu první stolice v případě, sděleném v Právniku 1916/517). Dlužno tudíž rozhodnouti, který z uvedených právních názorů odpovídá zákonu. V judikátu čís. 149 vyslovil nejvyšší soud právní větu: »Žalobu, kterou se kdo domáhá zástavního práva za pohledávku 1000 K (dnes 5000 Kč) převyšující, lze podati, spojí-li se s ní žaloba na zaplacení, u okresního soudu podle §u 81 j. n. příslušného, v jehož obvodě leží statek nemovitý.« Nejvyšší soud vychází ze stanoviska, že předpisy §§ 91 a 95 j. n. byla věcná příslušnost soudů, v §§ 49 až 64 j. n. upravená, zcela změněna, takže v případě hromadění žaloby z práva zástavního se žalobou z práva obligačního náleží tato vždy na okresní soud zástavy, i kdyby sama o sobě náležela dle hodnoty předmětu sporu na soud sborový nebo dle povahy na soud obchodní nebo horní. Náhled tento odůvodňuje tím, že, kdyby zákon v §u 95 pomýšlel odstraniti pouze jednu část věcné příslušnosti, byl by to jistě učinil buď připojením příslušného obmezení nebo citací dotyčných paragrafů. Než argumentace tato není, aspoň ve své všeobecnosti, správná. Již premisa, že zákon v §u 95 j. n. platné předpisy o předmětné příslušnosti vůbec vylučuje, jest pochybená. Zákon dlužno vykládati tak, aby se jevil jako jednotný projev vůle, jenž neobsahuje odporů a jest správně zařazen do celku právního, takže jednotlivá jeho ustanovení nejví se jako nahodilá (Tilsch 1913/57). Uváží-li se, jakou váhu kladl zákonodárce na přesné vymezení pravomoci jednotlivých soudů, jak přímo úzkostlivě ohraničil pravomoc obecnou od kausální a jakým způsobem zabezpečil, by každá rozepře projednána byla pouze oním soudem, u něhož shledával největší záruku správného rozhodnutí, jež musí býti vůdčí ideou každého řádného sporu, nutno všechny jeho předpisy, sem spadající, vykládati v souladu s těmito zásadami a nikoli proti nim. Výklad, který nejvyšší soud dává ustanovení §u 95 j. n. hřeší právě na této zásadě, neboť ve svých důsledcích otrásá celou konstrukci, na níž zákonodárce vybudoval úpravu soudní pravomoci, a nemůže tudíž býti jeho úmyslem. Důsledky, k nimž výklad tento v praxi vede, jsou neudržitelné. Dle něho byl by pro samotnou žalobu z práva zástavního, dle toho, zda hodnota předmětu sporu jest do nebo přes 1000 Kč (nyní 5000 Kč) příslušným soud okresní nebo sborový; rovněž tak pro samotnou žalobu z pohledávky byl by dle jejího obnosu příslušným soud okresní nebo sborový. Kdyby však obě žaloby byly spojeny, mohly by ve smyslu judikátu při hodnotě předmětu sporu sebe větším podány býti toliko u soudu okresního. Již tento důsledek zajisté stačí, by zvrátil celou argumentaci. Kde také lze nalézti důvod k tomu, by samosoudce u okresního soudu, jehož působnost zákon jistě z vážných důvodů obmezil zásadně na spory, při nichž hodnota předmětu nepřesahuje 1000 Kč (nyní 5000 Kč), najednou rozhodoval o sporech statisícových nebo i vyšších; nebo kde jest důvod k tomu, by spor spadající v pravomoc soudu obchodního nebo horního, u něhož zákonodárce právě ve snaze, zabezpečiti rozhodnutí věcně správné, uznal za potřebné přibrati i živel laický (§ 7 j. n.) najednou upustil od tohoto zásadního požadavku a svěřil rozhodnutí soudci jedinému, při němž někdy ani potřebných odborných znalostí nebude lze se nadíti. To vše jsou důsledky, jež přesvědčivě dokazují neudržitelnost tohoto výkladu. Při správném výkladu dlužno rozlišovati mezi žalobou

z práva zástavního (věcného) a žalobou z práva obligačního. Pro onu žalobu jest dle §u 81 j. n. výlučně příslušným soud, v jehož obvodu nemovitý statek leží. Tím jest upravena pouze místní příslušnost, kdežto příslušnost předmětná není nikterak dotčena a řídí se výhradně dle předpisu §u 49 a násl. j. n. Dle hodnoty předmětu sporu, kterou dlužno zjištit dle §u 57 j. n., náleží tudíž tato žaloba buď na soud okresní nebo sborový, v jehož obvodu nemovitý statek leží. Dle §u 91 j. n. může s touto žalobou býti spojena i žaloba z práva obligačního a smí podána býti u soudu § 81 j. n., směřují-li oba nároky proti témuž žalovanému. A pro tento případ ustanovuje § 95 j. n., že toto hromadění jest přípustno a soud žaloby z práva zástavního i tehdy pro žalobu z práva obligačního příslušný, kdyby tento soud (okresní nebo sborový) dle předpisů o věcné příslušnosti (49 a násl.) pro tuto žalobu příslušný nebyl. Jedině tento výklad možno uznati za správný a oprávněný (Ött I. 134, Pantůček: O organizaci 1897/156, Schauer při § 91 j. n., Dr. Ehrenreich: Oest. Gesetzeskunde 1913 IV. při §u 91, Dr. Bloch: Beispiele von Schriftsätzen im Zivilprozess und Exekutionsverfahren 1914/98 a nejnověji Dr. Hora: Československé civ. právo procesní 1922/198). Ostatně také nejvyšší soud v rozhodnutí z 30. října 1900, čís. 13.417 úř. sb. 317, vydaném krátce po onom judikátu, odchýlil se již podstatně od jeho argumentace. Shrnou-li se všechny tyto důvody, nutno dospěti k tomu, jediné správnému výsledku, že se žalobou z práva zástavního lze za podmínek §u 91 spojit i žalobu z práva obligačního a obě podati na sudišti §u 81 j. n. Věcná příslušnost řídí se v tomto případě jediné jen hodnotou zástavy (§ 57 j. n.), kdežto výše pohledávky jest nerozhodná. Správnost judikátu čís. 149 lze tudíž uznati pouze v tom případě, kde zatížená nemovitost má cenu nejvýše 1000 K (5000 Kč), což — jak Schauer podotýká — bude praktické zvláště při hypotekách simultanních. V případě, o nějž jde, domáhá se žalobkyně především zrušení (výmazu) práva zástavního pro pohledávky 11.000 Kč. Dle §u 81 j. n. rozhoduje o místní příslušnosti pro tuto žalobu poloha nemovitého statku, o věcné pak hodnota předmětu sporu určená dle §u 57 j. n. Ježto, jak soudu ze spisu pozůstalostních známo, činí cena zavazené nemovitosti daleko přes 5000 Kč, jest pro tuto žalobu příslušným jediné zemský soud civilní v Praze. Příslušnost soudu pro žalobu na určení, že hypotekární pohledávky 5000 Kč a 6000 Kč nepozustávají již po právu, řídí se dle toho, co výše uvedeno, ve smyslu §§ 91 a 95 výhradně dle žaloby zástavní, a náleží tudíž i tato na onen soud. Jest proto pro obě žaloby jediné sborový soud příslušným a slušelo proto žalobu, u okresního soudu podanou, pro předmětnou nepřipustnost odmítnouti (§ 261 c. ř. s.). Okolnost, že žalobkyně ocenila předmět sporu pouze na 5000 Kč, tedy na hranici příslušnosti soudu okresního, jest zcela bez významu, neboť v tomto případě, kde předmět sporu pozůstává ve své podstatě v plnění peněžitém, řídí se příslušnost soudu výhradně jen dle obnosu peněžitého a nikoliv odchýlného ocenění žalobcova. (Neumann, Kom. c. ř. 1914/189, 190, roz. z 19. listopadu 1901 čís. 15.657, Pr. 1901/355). R e k u r s n í s o u d zamítl námitku věcné nepřipustnosti. D u v o d y: Rekursní soud nesdílí právního názoru prvního soudce, byť i odůvodnění usnesení bylo velice dukladné a pozoruhodné, neboť nelze názor jeho shledati odpovídajícím ustanovením zákona. Stě-

žovatel správně dovolává se judikátu čis. 149 ze dne 23. října 1900, čis. 294 pres., který vyslovil právní větu, že žalobu, kterou se kdo domáhá práva zástavního za pohledávku, 1000 K (dnes 5000 Kč) převyšující, podati lze, spojí-li se s ní žaloba na zaplacení, u okresního soudu, podle Šu 81 j. n. příslušného, v jehož obvodě leží statek nemovitý. V případě, o nějž tu jde, jedná se o žalobu o výmaz práva zástavního a o spojenou s ní žalobu určovací, že tu není pohledávek, zástavním právem zjištěných 5000 Kč a 6000 Kč, a směřují obě žaloby proti témuž žalovanému. Dle Šu 91 j. n. mohou obě tyto žaloby býti podány u soudu dle Šu 81 j. n. příslušného, a to dle jasného a určitého znění Šu 95 j. n. i tenkrát, kdyby soud ten vlastně podle ustanovení o předmětné příslušnosti nebyl příslušným rozhodovati o majetkoprávním nároku, jehož se žaloba domáhá. Proti náhledu prvního soudce uvádí soud rekursní toto: Rozhodno jest pro posouzení tohoto případu ustanovení Šu 95 j. n. Ten jest umístěn v oddílu jurisdikční normy »o příslušnosti místní« a to mezi »soudy zvláštními« a je to soud, jenž dle vůle žalobcovy příslušným státi se může. V Šu 49 až 64 j. n. upravena jest předmětná příslušnost okresních a sborových soudů prvé stolice. Ustanovuje tedy § 95 j. n. výjimku z předmětné příslušnosti, prohlašuje za příslušný soud, který by jinak, na příklad pro hodnotu, 5000 Kč na penězích převyšující, dle Šu 49 čis. 1 j. n. příslušným nebyl. Kdyby neslušelo na § 95 j. n. hleděti jako na výjimku, byl by předpis ten dán beze všeho smyslu, poněvadž žaloba na výmaz hypotekární pohledávky, 5000 Kč převyšující, podána by býti musila v každém případě u sborového soudu prvé stolice, již na základě předmětné příslušnosti prvé stolice. Správně tedy dokládá judikát čis. 149, že jest oprávněn závěr, že zákonodárce chtěl stranám přenechat možnost, aby vyloučily předmětnou příslušnost vůbec, tedy také příslušnost dle hodnoty předmětu sporu podle vůle žalobcovy. Pokud první soudce dovolává se spisů pozůstalostních na doklad toho, že zástava má hodnotu 5000 Kč převyšující, nepokládá soud rekursní toto zjištění za směřodonné, ježto jest to cena z roku 1919 a na takovém základě cenu zástavy zjišťovati nelze, takže takové zjištění po názoru rekursního soudu není bezvadným. Ostatně dle Šu 104 j. n. jest připuštěna možnost, aby okresní soud rozhodoval o věcech (pohledávkách), které mají cenu přes 5000 Kč. Z motivů při zákonných ustanoveních o příslušnosti (při Šu 46 j. n.) také plyne, že snahou zákonodárce bylo, by spory o příslušnost pokud možno na míru nejmenší omezeny byly, by zabráněno bylo protahování řízení o věci hlavní. Jest tedy dle náhledu soudu rekursního pro žalobu, o niž tu jde, splněna příslušnost soudu okresního, v jehož obvodu nemovitost leží a jehož bylo se dovoláno. Bylo tedy zbytečno, obírat se otázkou, zda se ocenění předmětu sporu státi mělo dle Šu 56 j. n. či 57 j. n. a zda ocenění žalobcovo váže soud či nikoli. Nelze také, jak správně stěžovatel uvádí, nahlédnouti, že by v případě, kdyby hypotéka, na které vážne pohledávka třeba statisícová, měla cenu menší 5000 Kč, byl samosoudce u okresního soudu povolán rozhodovati o sporu statisícovém a tam, kde cena hypoteky jest větší než 5000 Kč, této pravomoci by neměl.

N e j v y š š í s o u d nevyhověl dovolacímu rekursu.

## D ů v o d y:

Dovolací stížnost není oprávněnou. Pokud se týče otázky sudiště žaloby o výmaz zástavního práva pro pohledávky 5000 Kč a 6000 Kč a spojené s ní žaloby na uznání, že zanikly a po právu více nepozůstávají pohledávky 5000 Kč a 6000 Kč, pojištěné právem zástavním na nemovitostech, nesdílí Nejvyšší soud v tom směru právní náhled soudu rekursního, nýbrž přiklání se k právnímu stanovisku soudu prvního z jeho správných stavu věci a zákonu odpovídajících důvodů, dle nichž soud dle polohy věci (ať okresní, nebo sborový), v jehož obvodu leží zavazená nemovitost, příslušným jest pro obě spojené žaloby (§§ 81 a 91 j. n.), a že předmětná příslušnost se řídí cenou zavazené nemovitosti (§§ 49 čis. 1 a 50 j. n., čl. II. čis. 2 zákona ze dne 1. dubna 1921, čis. 161 sb. z. a n.) a nikoli výší pohledávky, o jejíž zaplacení (neb uznání, že zanikla), jest současně žalováno. Nelze přisvědčiti náhledu, že věcná příslušnost soudů, upravená §§ 49 až 64 j. n. byla naprosto změněna ustanoveními §§ 91 a 95 j. n. a že v případě spojení žaloby zástavní se žalobou o zaplacení pohledávky, jest vždy příslušným soud okresní podle polohy věci, jak rekursní soud mylně za to má. Kdyby byl zákonodárce v §u 95 j. n. chtěl toto stanoviti, byl by jednoduše použil znění, že žaloby dle §u 95 j. n. mohou býti podány u okresních soudu tam jmenovaných, i když by tyto soudy — dle zásad platných o věcné příslušnosti — nebyly oprávněny rozhodovati o nároku majetkoprávním, žalobou uplatněném. Tím, že § 95 j. n. nepoužil slov »soudy okresní«, nýbrž užil slov »soudy, tam jmenované«, dal na jevo, že nechtěl vyloučiti z příslušnosti soudy sborové. Jest tedy vzhledem k ustanovení §u 95 j. n. soud dle polohy věci (reální soud okresní i sborový) věcně příslušným pro spojené žaloby zástavní i obligační, i když by jinak žaloba obligační příslušela na soud kausální (obchodní, horní), rovněž tak bude lze o zaplacení pohledávky, 5000 Kč převyšující, žalovati na okresním soudě, když předmět spojené žaloby zástavní má cenu toliko 5000 Kč, neb menší. Rozhodnou jest tudíž pro příslušnost cena zastavených nemovitostí, je-li menší, nežli pohledávka, jejíž zánik má žalobou současně býti zjištěn (§ 57 j. n.). Žalobce ocenil předmět sporu na 5000 Kč. Poněvadž toto ocerění nelze vztahovati na výši pohledávek, které činí 5000 Kč a 6000 Kč, lze je vztahovati pouze na předmět zástavy, na nemovitosti, které zástavním právem jsou stíženy. Ocenil-li žalobce předmět sporu (zastavené nemovitosti), nelze soudu v řízení na soudech okresních ničeho měniti na tomto ocenění (§§ 56 a 60 j. n. a contr.), nýbrž musí okresní soud ocenění to řízení svému vzíti za základ, byť i očividně nesprávným bylo a nelze mu opravovati toto ocenění poukazem na pozustalostní spisy vůbec, tím méně však tehdy, když jich ve sporu ani použito nebylo. Poněvadž takto cena zavazených nemovitostí byla určena nikoli více než 5000 Kč, jest pro žalobu o výmaz zástavního práva dle §§ 81 a 49 čis. 1 j. n. příslušným okresní soud dle polohy věci, tedy dovolaný soud okresní a jest dle §§ 91 a 95 j. n. odůvodněna příslušnost téhož soudu i pro spojenou žalobu o uznání zániku pohledávek 5000 Kč a 6000 Kč.